

ИМУЩЕСТВОТО НА ДЛЪЖНИКА КАТО ОБЕКТ НА
ПРИНУДИТЕЛНО ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПУБЛИЧНИ ВЗЕМАНИЯКалина Лупова-Ангелова¹THE DEBTOR'S PROPERTY AS AN OBJECT OF
ENFORCEMENT OF PUBLIC DEBTS

Kalina Lupova-Angelova

Abstract: *The enforced collection proceedings for public receivables are intended to ensure the actual receipt of funds in the budget. The enforcement procedures relating to the collection of the debtor's property are established in the law. The funds received from the enforced collection will in actual fact pay off public debts. The principle, established in the Tax-Insurance Procedure Code, is that the debtor is liable with all his property for his liquid public debts which are due and payable. At the same time, the legislator established for the debtor certain categories of property rights in relation to which enforced collection is inadmissible. The aim of this article is to present some features of the exemption from levy concerning property rights subject to enforced collection of public state receivables.*

Key words: *enforced collection; public receivables; public enforcement agent; property exempt from levy; property rights*

Производството по принудително изпълнение на публичните вземания има за цел да осигури реално постъпления на средства в бюджета. Принудата е проявление на властническите правомощия на държавата.² Законодателят е установил ред, по който освен, че е допустимо посягането върху имуществото на длъжника, но е и предвидил съответните процедури, по които това имущество може да бъде осребрено. Получените средства ще постъпят в бюджета, като по този начин се погасява публичното вземане на държавата, което длъжникът не е платил в съответния срок.

Законодателят е предвидил различни обекти на правото на собственост да бъдат предмет на принудителното изпълнение. Принципът заложен в ДОПК е, че длъжникът отговаря за пуб-

личните си задължения с цялото си имущество³. Същевременно законът е установил определени категории вземания и вещи, спрямо които са недопустими принудителни действия. Въпросът за имуществото на длъжника, като обект на принудително изпълнение има съществено значение, както от гледна точка на теорията, така и във връзка с практическото приложение на закона. Независимо от характера на вземането, принудителното изпълнение следва да бъде осъществявано така, че да гарантира не само правата на публичния взискател, но да гарантира и правата на гражданите⁴.

Проф. Кучев, разглежда имуществото, като „обект, който ще послужи като средство да се реализират правата, да се изпълнят действията, които задълженото лице е длъжно да изпълни по

¹ Ас. в катедра „Публичноправни науки“ към Юридически факултет при ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“.

² Славчев, З. Данъчно-осигурително процесуално право. С., 2009, с. 272.

³ Вж. чл. 213 от ДОПК.

⁴ Проф. Сталев, застава зад идеята, че хуманизмът на изпълнителния процес изключва изпълнението върху личността на длъжника при събиране на паричните притезания. В тази връзка единствено имуществото на длъжника може да бъде обект на изпълнение. Макар в случая тази идея да е залегнала в гражданския изпълнителен процес, то аналогично тя се възприема и в производството по принудително изпълнение на публични вземания. Тази постановка е възприета по – късно и от проф. Кучев. В този смисъл вж. Сталев, Ж. Българско гражданско процесуално право. С., 1994, с. 648, както и Кучев, С. Данъчно изпълнително право. С., 2000, с. 203.

силата на предписанията на правната норма”.⁵ Застъпвайки тази идея, той посочва, че самите принудителни действия се извършват не от задълженото лице, а от страна на органа, осъществяващ принудителното изпълнение. Поради което определя имуществото на длъжника, като обект на събиране на държавните вземания, а не като обект на принуда, теза която се споделя от автора.

Понятието имущество има различно съдържание според отделните нормативни актове. Що се касае до ДОПК, то той внася различен предмет на това понятие. От една страна, той определя имуществото като обект на изземване. В този аспект тук могат да бъдат обхванати различни вещи или вземания, които се намират или ще постъпят в патримониума на длъжника и като такива, те могат да удовлетворят вземането на държавата. В този смисъл не всяко имуществено отношение на длъжника има значение за принудителното изпълнение на публичните вземания, а само съвкупността от неговите имуществени права.⁶ Принципът, залегнал в новелата на чл. 213, ал. 1 от ДОПК има и отрицателен смисъл, а именно – за дълг на длъжника не може да се посегне върху имуществено право, което не принадлежи на длъжника. В противен случай това би било незаконно посягане върху правната сфера на друго лице, което не отговаря за дълга.

В изпълнителното производство, както вече беше отбелязано, е възприет принципът за пъл-

на секвестрируемост на длъжниковото имущество, което ще рече, че цялото негово имущество служи за принудителното удовлетворяване на вземането на държавата. Това е напълно в унисон с принципа, възприет в общия граждански изпълнителен процес в нашата правна система. По този начин се цели охраняване интереса на публичния взискател. Това означава, че за което и да е парично притежание длъжникът отговаря с цялото си имущество, както и че притежанието може да бъде удовлетворено от което и да било отделно имуществено право на длъжника. Тази възможност трябва да бъде съобразена главно с нуждата да се удовлетвори взискателя, тоест с размера на неговото вземане. Същевременно обаче, законодателят е ограничил приложението на този принцип, като е въвел несеквестрируемост по отношение на някои имуществени права на длъжника.

Имуществените права върху които не може да бъде осъществено принудително изпълнение се наричат несеквестрируеми. Това са тези имуществени права, спрямо които органът по принудително изпълнение не разполага с процесуална власт както да ги възбранява и запорира, така и да бъдат обект на изпълнение. Следователно несеквестрируемостта означава забрана за осъществяване на принудително изпълнение спрямо, определените в закона имуществени права на длъжника.⁷ ДОПК в чл. 213 изброява несеквестрируемите вземания и вещи на длъжника.⁸ По-

⁵ Вж. Кучев, С. Цит. съч., с. 203 и сл.

⁶ Според проф. Кучев, задължението на длъжника към трети лица, не може да се включи в съдържанието на понятието имущество, т.к. то не може да послужи за удовлетворяване на публичния взискател, при което липсата на вещи или материални блага у длъжника би довело до невъзможност за осъществяване на принудителното изпълнение, което между впрочем е често срещан проблем в практиката. Този смисъл вж. Кучев, С. Цит. съч., с. 205.

⁷ Вж. Сталев, Ж. Българско гражданско процесуално право, преработено и допълнено издание от Мингова, А., О. Стамболиев, В. Попова, Р. Иванова. С., 2012, с. 996.

⁸ Чл. 213 ДОПК (1) Принудителното изпълнение се насочва върху цялото имущество на длъжника, с изключение на: 1. вещите за всекидневна употреба на длъжника и на неговото семейство, необходимата храна, топливо, работен добитък и предмети за упражняване на занятие или дейност по списък, одобрен от Министерския съвет; 2. единственото жилище на длъжника; ако жилищната площ е повече от 30 кв. м за длъжника и за всеки от членовете на семейството му поотделно, разликата се продава, ако при тези условия жилището е реално поделено; 3. сумите по сметки в банки в размер до 250 лв. за всеки член от семейството; 4. земеделските земи – до една четвърт от притежаваните, но не по-малко от 3 дка, обработвани пряко от длъжника или от член на неговото семейство, както и необходимия за обработването им инвентар; 5. трудовото възнаграждение, обезщетението по трудово правоотношение, пенсията или стипендията – в размер до 250 лв. месечно. (2) Не се допуска принудително изпълнение и върху: 1. обезщетенията по социалното осигуряване, включително за безработица; 2. социалните помощи, предоставяни от държавния или общинския бюджет; 3 сумите по дарение от физически и юридически лица, получени от лица с трайни увреждания с намалена работоспособност или определени вид и степен на увреждане над 50 на сто и други категории лица в неравностойно социално положение; 4. вземанията за издръжка, определени от съда.

сочените в закона имуществени права се отнасят само до физическите лица, що се касае за юридическите лица, то спрямо тях законът не предвижда хипотеза за несеквестируемост. Ако направим съпоставка между уредбата на насеквестируемостта в данъчното изпълнително производство и тази в гражданското, можем да видим, че в ГПК в чл. 444 изрично е предвидено, че тя важи само в полза на длъжник – физическо лице. В този смисъл, макар и по отношение на принудителното изпълнение на публични вземания несеквестируеми да са само имуществените права на длъжник – физическо лице, то това не е изрично посочено в закона, а се извлича само от съдържанието на същия. В тази връзка с оглед прецизност на закона, *de lege ferenda* следва в текста на чл. 213, ал. 1 от ДОПК да бъде допълнено „имуществото на длъжника – физическо лице“.

Защитата на несеквестируемостта по чл. 213 от ДОПК важи по отношение на физическите лица, в т.ч. и по отношение на едноличния търговец. И това е така поради факта, че регистрацията на едно лице като ЕТ не води до възникване на един нов правен субект.⁹ Регистрацията на физическото лице като ЕТ му дава определени права, но не води до раздвояването му в две различни качества. И тъй като ЕТ е физическо лице, като такова то също се нуждае от защита на несеквестируемостта. В подкрепа на това, че е ЕТ се ползва от несеквестируемостта е и Решение по гр. д. № 366/2008г. на ОС Ямбол, г.о., според което „при положение, че обективното ни право не прави разлика в правния субект на ЕТ и на физическото лице, няма основание правилата за несеквестируемост на имуществото на длъжника – физическо лице да не бъдат прилагани по отношение на едноличните търговци“. ЕТ отговаря за задълженията си с цялото си имущество, поради което върху неговото предприятие може да се наложи принудително изпълнение. Същевременно може да възникнат затруднения, поради факта, че не може да се отграничи търговското предприятие на

длъжника от личното му имущество, както и от имущество, което се намира в съпругеска имуществена общност.¹⁰

Според текста на чл. 213 ал. 1 ДОПК, не могат да бъдат описвани вещи, необходими за всекидневната употреба на длъжника и неговото семейство, като е предвидено издаването на списък, одобрен от МС. В действителност, такъв списък бе приет с Постановление № 167 на МС от 15.07.1996 г., който се явява твърде неактуален към настоящия момент, нещо повече той е приет на основание чл. 24, ал. 1 ЗСДВ, отменен понастоящем. Едновременно с това отделните хипотези, визириани в този списък, са формулирани по твърде неопределен начин.¹¹ Липсата на ясни критерии, от една страна, затруднява публичния изпълнител при осъществяване на действията му, от друга страна, различното тълкуване, което прилагат отделните държавни органи би довело до различно прилагане на закона, а това предполага възможността да бъдат накърнени определени права на участващите в производството лица.

Следва да бъде посочено, че по отношение на несеквестируемите вещи, уредбата в гражданското изпълнително производство е по-подробна, макар по отношение на вещите за всекидневна употреба, нормативното разрешение да е същото. С оглед субсидиарното приложение на ГПК (вж. § 2 ДР на ДОПК), то в този случай органите ще прилагат гражданскоправната уредба. Казаното до тук налага извода, че е необходима законодателна промяна в посока уреждане на съществуващите спорни и неясни моменти, касаещи несеквестируемостта на вещите за всекидневна употреба. Ясното им описание би прекратило разнопосочната практика от страна на различните публични изпълнители и би създало стабилност в правните отношения, касаещи принудителното изпълнение. Същевременно преосмислянето на несеквестируемостта по отношение на вещите за всекидневна употреба е необходимо и с оглед отчитането на съвременния начин на потребление

⁹ Славчев, З. Частно съдебно изпълнение на публични вземания. С., 2010, с. 22.

¹⁰ Относно проблемите, възникващи при осъществяване на принудително изпълнение спрямо ЕТ, вж. Славчев, З. Частно съдебно изпълнение на публични вземания. С., 2010, с. 22 – 26.

¹¹ Минкова, Г. Данъчно право, книга втора. С., 1997, с. 230. В посоченото ПМС № 167/1996 г. по отношение несеквестируемостта на правата е предвидено това да се преценява от органа по принудително изпълнение. Не е ясен критерият по който следва да се направи преценка на имуществото с оглед установеното в постановлението „длъжникът да живее, като води разумно и скромно домашно съществуване“. В този смисъл вж. Сталев, Ж. Българско гражданско процесуално право, преработено издание от Мингова А., О. Стамболиев, В. Попова, Р. Иванова. С., 2012., с. 999.

ние и съответно настоящите социално-икономически условия на живот.

Разпоредбата на чл. 213, ал. 1, т. 2 ДОПК посочва като несеквестрируемо единственото жилище на длъжника при условие, че жилищната площ е повече от 30 кв. м за длъжника и за всеки от членовете на семейството му поотделно. Жилището се явява несеквестрируемо, при условие че е единствено за длъжника, като тук обаче не се поставя условие то да е обитавано от него. В правната теория е възприето, че за да бъде жилището на длъжника несеквестрируемо е необходимо нито той собствено, нито членовете на неговото семейство да притежават друго жилище¹². Законът е предвидил, че частта, която надхвърля полагащата се на длъжника и членовете на семейството му площ, може да се продава, ако при тези условия жилището е реално поделяемо. Същевременно, за да може да бъде реално поделяемо жилището е необходимо да бъдат спазени редица условия, свързани с правилата и нормативите за устройство на отделните видове територии и устройствени зони.¹³ Несеквестрируемостта следва да бъде отнесена не само към построяката, но и по отношение на дворното място върху, което е построено жилището, със съответната му прилежаща площ. Незастроената част от дворното място би могла да бъде обект на изпълнение, само в случай, че подлежи на самостоятелно обособяване. В случай че длъжникът притежава повече от едно жилище, той може да посочи спрямо

кое от тях да бъде насочено принудителното изпълнение, която правна възможност е залегнала в текста на чл. 214 от ДОПК. Това подлежи на преценка от страна на публичния изпълнител, която зависи не само от нуждите на длъжника, но и от размера на конкретното задължение и възможността държавата да бъде удовлетворена от изпълнението на конкретния имот. По отношение несеквестрируемостта на единственото жилище на длъжника интересен е проблемът, касаещ длъжник – ЕТ. Както вече беше посочено имуществото на ЕТ е неразделна част от имуществото му като физическо лице. В този смисъл физическото лице, регистрирано като ЕТ, ще отговаря с цялото си имущество. По този начин единственото му жилище ще попадне под обхвата на текста на чл. 213, ал., т. 2 от ДОПК. Ако обаче задълженото лице, реши да се разпорежи с тази вещ, то несеквестрируемостта ще отпадне, подобно е разрешението в практиката, която възприема, че чрез акта на разпореждане длъжникът на практика обявява, че не се нуждае от това свое имуществено право.¹⁴

На следващо място законът определя като несеквестрируеми земеделските земи – до една четвърт от притежаваните, но не по-малко от 3 дка, обработвани пряко от длъжника или от член на неговото семейство, както и необходимия за обработването им инвентар. В този случай законодателят е имал предвид, че длъжникът осъществява селскостопанска дейност с личен труд или с този на членовете на семейството си, като не е органи-

¹² Вж. Сталев, Ж. Българско гражданско процесуално право, преработено издание от Мингова А., О. Стамболиев, В. Попова, Р. Иванова. С., 2012, с. 1001. Застъпена е идеята, че в семейството на длъжника влизат само лицата, по отношение на които с длъжника са създадени семейни връзки, като брак, произход или осиновяване. В този смисъл фактическото брачно съжителство се явява неотносимо към идеята за несеквестрируемостта, което законодателно решение не е съобразено с настоящата действителност в България.

¹³ Вж. Наредба № 7 от 22.12.2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони на МС. В тази връзка освен необходимостта реално да може да бъде обособена горницата на несеквестрируемата част, като самостоятелно жилище, което ще рече да притежава собствен изход и санитарен възел, то е необходимо одобряването на строителни книжа, което само по себе си би създавало доста трудности. От една страна, органът по принудително изпълнение не притежава нужната активна легитимация в производството пред съответния административен орган по издаване на строителните книжа. Това би довело до невъзможност за реализиране на секвестрируемата част от жилището. От друга страна, с оглед спецификите на днешното строителство, това на практика в повечето случаи би било невъзможно. **В този смисъл в Българско гражданско процесуално право, преработено издание от Мингова А., О. Стамболиев, В. Попова, Р. Иванова. С., 2012., с. 1002**, авторите застъпват идеята за необходимостта от това, взискателят да бъде овластен да поиска одобрение на нужните строителни книжа, за обособяване на горницата и съответното преустройство на жилището. Струва ни се, макар масовият случай да не попада под такава хипотеза, че това би било правилно законодателно решение. В противен случай на практика този текст от закона би бил неприложим.

¹⁴ Вж. решение № 855 от 04.12.2003г. по гр. Д. № 123/2003г., II гр. о. На ВКС, както и Решение № 399 от 27.05.2004г. по гр.д. №668/2003г., II г.о. на ВКС., в този смисъл вж. Славчев, З. Частно съдебно изпълнение на публични вземания. С., 2010, с. 23.

зирал тази си своя дейност под някаква форма¹⁵. Ако той организира селскостопанската си дейност като предприятие по смисъла на чл. 1, ал. 3 от ТЗ, то в този случай длъжникът не би имал възможност да се ползва от несеквестрируемостта по смисъла на чл. 213, ал. 1, т. 4 от ДОПК¹⁶. Същевременно неясното разписване на разпоредбата, предполага различно тълкуване, т.напр. възможно е длъжникът да обработва 30 дка., една четвърт от които е 7,5 дка. В тази връзка публичният изпълнител ще е в правомощията си да извършва преценка относно несекверуемостта, дали тя ще бъде 3 дка или 7,5 дка.

На следващо място ДОПК определя като несеквестрируеми сумите по сметки в банки в размер до 250 лв. за всеки член от семейството¹⁷. Сумите, с които се надхвърля този защитен минимум, могат да бъдат обект на изпълнение, съответно по отношение на тях могат да бъдат предприети действия за погасяване на публичното вземане. ДОПК не дава легална дефиниция за понятието семейство, същевременно в § 2 от ДР е определено понятието „Домакинство“, което се свързва единствено с понятието „Свързани лица“ според т. 3 на § 1 от ДР на ДОПК. Предвид необходимостта от прецизиране на текста и налагането на единно тълкуване на понятието „семейство“, същото нееднократно цитирано в кодекса, то *de lege ferenda* в § 1 от ДР следва да бъде добавена легална дефиниция на това понятие: „семейството включва съпрузите, лицата, живеещи във фактическо съпружеско съжителство, както и техните ненавършили пълнолетие деца, ако живеят при тях, както и навършилите пълнолетие деца, при спазване на условията на чл. 144 от СК“¹⁸. Включването в понятието семейство на лицата, живеещи във фактическо съпружеско съжителство, се обуславя от съвременните социални условия на живот в страната.¹⁸

На следващо място несекверуемостта обхваща трудовото възнаграждение, обезщетението по трудово правоотношение, пенсията или стипендията – в размер до 250 лв. месечно. Необходимо е да се направи уточнение, че под възнаграждение за труд следва да се имат предвид всички онези видове плащания по КТ или уговорени такива по силата на граждански договор. Размерът на възнаграждението за труд следва да бъде определен след приспадането на дължимите осигуровки и дължимия данък върху общия доход.¹⁹ Струва ни се, че тук несекверумият доход следва да бъде обвързан с минималната работна заплата за страната.

По отношение на несеквестрируемостта по сметки в банки възниква и още един проблем, т.к. несеквестрируемостта защитава имуществените обекти, които са необходими за издръжката на длъжника и неговото семейство. Затова запорът на парично вземане е несъвместим с несеквестрируемостта и в този смисъл я нарушава, а когато паричното вземане е частично несеквестрируемо (трудова възнаграждение или друго възнаграждение за труд, както и върху пенсия), наложеният запор би следвало да обхваща само секвестрируемата част. Ако третото задължено лице погрешно плати на публичния изпълнител, той би следвало да е длъжен незабавно да върне несеквестрируемата част на длъжника. Проблем би възникнал и ако се касае за сметка по която има спестявания на длъжника и едновременно с това по нея постъпват плащания по трудово възнаграждение. В този смисъл несеквестрируеми следва да бъдат по 250 лв. на член от семейството по съответната сметка в банката, които се явяват спестявания на длъжника и отделно от това всяко плащане, касаещо трудовото възнаграждение отново до размер от 250 лв., каквото е предвидането в чл. 213 от ДОПК. Предвид подобни

¹⁵ Вж. и проф. Сталев, Ж. Българско гражданско процесуално право, преработено издание от Мингова, А., О. Стамболиев, В. Попова, Р. Иванова. С., 2012, с. 1005.

¹⁶ В този смисъл вж. Решение № 208 от 5.06.2015 г. на АдмС – Велико Търново по адм. д. № 235/2015 г.

¹⁷ Необходимо е уточнение, че според действащите нормативни актове, понятието семейство придобива различно значение, за нуждите на отделните обществени отношения, които са регламентирани в специални разпоредби.

¹⁸ Следва да бъде отбелязано, че със ЗИД на Закона за семейните помощи за деца, в сила от 28.07.2015 г. в § 1, т. 1 от закона да бъдат уредени отношенията на съвместно съжителстващите родители, като семейство, което се отчита при отпускане на месечните помощи за деца по чл. 7 от Закона. Обстоятелството, че фактическото съжителство намира свята уредба в различни правни норми е доказателство в подкрепа на тезата на автора за въвеждане на легално определение в ДОПК на понятието семейство, включвайки в него и фактически съжителстващите лица.

¹⁹ Вж. проф. Минкова, Г. Данъчно право. Кн. втора, С., 1997, с. 232.

проблеми, възникващи и в гражданското производство, ВКС излезе с тълкувателно решение, според т. 13 на което „Несеквестрируеми са вземанията на длъжника по сметка в банка, когато по сметката постъпват само плащания по пълно несеквестрируеми вземания и/или вземания, върху които не се допуска принудително изпълнение. Наложеният заповор върху сметка на длъжника в банка не обхваща несеквестрируемата част от трудовото възнаграждение за съответния месец или другото възнаграждение за труд за съответния период, както и върху пенсията за съответния месец. Когато по сметка на длъжника, наред с постъпленията от несеквестрируеми вземания и вземания, върху които не се допуска принудително изпълнение, постъпват и плащания по други (секвестрируеми) вземания, изпълнението върху наличността по такава сметка е недопустимо само над общия размер на другите (секвестрируеми) постъпления.”²⁰ Това тълкувателно решение урежда проблемите, възникващи в гражданското изпълнително производство, но до колкото е налице субсидиарно приложение на ГПК, по отношение на принудителното изпълнение на публични вземания, то би имало приложно поле и в данъчния изпълнителен процес. За да се избегне нуждата от допълнително тълкуване обаче, *de lege ferenda* в текста на чл. 213 от ДОПК може да бъде добавена ал. 3, която да урежда възникващите проблеми в тази насока, и която може да има следното съдържание: „Наложеният заповор върху сметка на длъжника в банка по чл. 198, ал. 1, т. 3 от ДОПК, не обхваща несеквестрируемата част от трудовото възнаграждение за съответния месец или другото възнаграждение за труд за съответния период, както и върху пенсията и стипендията за съответния месец, като на длъжника бива предавана тази част от сумата, съответстваща на т. 3 и т. 5 от ал. 1.” Освен това публичните изпълнители следва да уведомяват третото задължено лице (има се предвид работодателя при удържане на суми от трудово възнаграждение и банки) за несеквестрируемите вземания на длъжника при самото налагане на съответния заповор. Макар в повечето случаи това и към настоящия момент да се осъществява от страна на органа по принудително изпълнение, то с цел избягване на противоречива съдебна практика, би следвало законодателят да отчете необходимостта от прецизиране на текстовете в съответната насока.

Несеквестрируеми са и безвъзмездно получените парични средства, представляващи обезщетенията по социалното осигуряване, включително за безработица; социалните помощи, предоставяни от държавния или общинския бюджет; сумите по дарение от физически и юридически лица, получени от лица с трайни увреждания с намалена работоспособност или определени вид и степен на увреждане над 50 на сто и други категории лица в неравностойно социално положение и вземанията за издръжка, определени от съда. Последните са идентични с вземанията за стипендии, доколкото са създадени с оглед личността и като такива са непрехвърляеми. Същевременно, макар да не е посочено изрично в ал. 2 на чл. 213 от ДОПК, несеквестрируемостта следва да обхваща и еднократната помощ при бременност и раждане макар тя да не е спомената изрично в закона.

3. Славчев застъпва идеята, че законодателното решение, по силата на което единствено лица с определен процент инвалидност над 50 на сто се ползват от несеквестрируемостта е неправилно.²¹ Това становище се споделя от автора, т.к. законодателната уредба, приемайки, че едно лице е ограничено в обичайното си ежедневие само към определен процент и по този начин давайки привилегия само на една категория субекти, на практика противоречи на Конституцията. По този начин в действителност се противопоставят лицата с по-малко увредено здраве на тези, за които съответните лекарски комисии са определили процент инвалидност над 50 на сто. Увредата е факт и тя следва да се третира еднакво по отношение на всички лица, още повече че в повечето случаи лекарските комисии, рядко определят процент инвалидност над този посочен в текста на чл. 213 от ДОПК.

Новелата на чл. 214. предвижда, че длъжникът може, след като обяви цялото си имущество, да предложи изпълнението да бъде насочено върху друга движима или недвижима вещь или да бъде извършено само чрез някои от исканите от публичния изпълнител способности. Разпоредбата дава възможност на длъжника сам да определи или да поиска замяна на изпълнителния способ. Същевременно отправеното от длъжника предложение може и да не бъде прието, ако предложението начин на изпълнение не е в състояние да удовлетвори изцяло публичния вискател. В тази хипотеза органът по принудително изпълнение действа

²⁰ Вж. Тълкувателно решение № 2 от 26.06.2015 г. на ВКС по тълк. д. № 2/2013 г., ОСГТК.

²¹ Вж. Славчев, З. Данъчно-осигурително процесуално право. С., 2009, с. 266.

при условията на оперативна самостоятелност, като преценката, която извършва може да бъде обусловена от различни обстоятелства (напр. по-лесното реализиране на определена вещ спрямо друга такава). Публичният изпълнител следва да се произнесе по предложението на длъжника в 7-дневен срок от неговото постъпване. Отказът на публичния изпълнител да приеме предложения от длъжника способ за изпълнение може да се обжалва по реда на чл. 197 от ДОПК.

От казаното дотук може да се изведе извод, че изпълнение върху несеквестрируемото право е недопустимо. Според правната теория и съдебната практика недопустимо е и налагането на обезпечителни мерки върху такова имущество на длъжника (чл. 198, ал. 3 от ДОПК). В този смисъл би се явило безпредметно да се обезпечава недопустимо изпълнение. В случай на неспазване разпоредбите на чл. 213 от ДОПК, при налагане на обезпечителни мерки, публичният изпълнител подлежи на административнонаказателна отговорност по реда на чл. 276 от ДОПК²².

Изпълнителните действия, нарушаващи несеквестрируемостта, са унищожавани. Длъжникът може да се позове на несеквестрируемост до приключване на изпълнителното производство. Нейното нарушаване не подлежи на саниране при пропускане на срока за обжалване. В случай че в резултат на изпълнителните действия трети лица са придобили права върху несеквестрируема вещ, следва да се има предвид, че техните права се запазват. Аргумент в подкрепа на това твърдение може да бъде открит в разпоредбата на чл. 433, ал. 3 от ГПК, която в случая може да бъде субсидиарно приложена на основание § 2 от ДР на ДОПК.²³

Разпоредбата на чл. 191 от ДОПК урежда конкуренцията между публичното и изпълнителното производство по реда на ГПК, когато срещу имуществото на длъжника са започнали принудителни изпълнителни действия по реда на ГПК.²⁴

В хипотезите, визирани в текста на чл. 191 от ДОПК, принудителното изпълнение ще бъде осъществено от съдебен изпълнител по реда на ГПК. Когато на съдебен изпълнител е възложено събиране на публично вземане по реда на чл. 2, ал. 3 от ЗЧСИ, възниква въпросът кой ще е приложимият правен ред при принудителното осъществяване на публичното вземане. Съгласно чл. 163, ал. 1 от ДОПК публичните вземания се събират по реда на този закон, освен ако в закон е предвидено друго. Нито в ЗЧСИ, нито в ГПК е предвидено, че при възлагане събиране на публични вземания по реда на чл. 2, ал. 3 от ЗЧСИ съдебният изпълнител трябва да прави това по ред, различен от този, уреден в ДОПК. Затова при събиране на публични вземания ЧСИ е длъжен да прилага процедурата по ДОПК.²⁵ Трайната съдебна практика възприема, че в чл. 2, ал. 2 на специалният закон – ЗЧСИ, законодателят е възложил на частния съдебен изпълнител да събира и публични вземания. Следователно дадената от закона възможност на практика прави частния съдебен изпълнител орган по приходите съгласно разпоредбите на ЗНАП. След като в специалния закон законодателят е дал правомощия на частните съдебни изпълнители да събират публични вземания (държавни и общински), то тези изпълнители в посочените случаи се приравняват на органи по приходите. В този случай приложим ще бъде ДОПК, а частният съдебен изпълнител ще се подчинява на особените изисквания на принудителното изпълнение на публични държавни вземания.

В хипотезите, визирани в разпоредбата на ал. 3 на чл. 191 от ГПК обаче, когато срещу имуществото на длъжника са започнали принудителни изпълнителни действия по реда на ГПК, държавата се смята винаги като присъединен вискател за дължимите ѝ от длъжника публични вземания, размерът на които е бил съобщен на съдебния изпълнител до извършване на разпределението. При наличието на производство, образувано пред

²² Чл. 276. от ДОПК: Който, като публичен изпълнител, наложи запор или възбрана върху имущества, неподлежащи на принудително изпълнение, се наказва с глоба от 500 до 1000 лв., а при повторно нарушение – с глоба от 1000 до 3000 лв.

²³ В този смисъл е и Решение № 2861/1957 г. на IV отд. на ВС.

²⁴ Относно конкуренцията между изпълнителното производство по реда на ДОПК и това по ГПК, авторът ще се спре по-обстойно на съответното систематично място в настоящия труд, същевременно тук целта е да бъдат отбелязани различията в двете производства по отношение на несеквестрируемите вземания и вещи на длъжника.

²⁵ Вж. Решение № 533 от 8.03.2013 г. на АдмС – Пловдив, по адм. д. № 1523/2012 г.; Определение № 2009 от 26.4.2012 г. по адм. д. № 1635/2012 г. на ХХІХ състав на Адм. съд – Варна; Определение № 15935 от 2.10.2012 г. по гр. д. № 12633/2012 г. на ГО ЧЖ IV състав на СГС.

частен съдебен изпълнител по реда на гражданското съдопроизводство, то приложимата уредба ще е тази по ГПК, като събирането на публичните вземания ще се осъществява наред с частните такива. Що се отнася обаче до несеквестрируемите вземания и вещи възниква въпросът коя ще е приложимата норма. От казаното дотук, ако производството е започнало по реда на ГПК, то би следвало приложимият правен ред да е този, установен в гражданското право, същевременно обаче се касае за изпълнение на публично вземане, като двата нормативни акта се различават по отношение на несеквестрируемите имуществени права. Т.напр. несеквестрируемият доход по смисъла на ГПК, не съответства на този по чл. 213 от ДОПК, според който, както вече беше отбелязано, несеквестрируемо се явява трудовото възнаграждение, обезщетението по трудово правоотношение, пенсията или стипендията – в размер до 250 лв. месечно. Същевременно нормата на чл. 446 от ГПК има диферинциран подход при определяне на несеквестрируемия доход²⁶. Наличието на различна законодателна уредба в двата кодекса по отношение на несеквестрируемостта, би довело, от една страна, до проблеми при правилното приложение на правната норма, от друга страна това дезориентира задълженото лице относно неговите права и не на последно място, ако целта на несеквестрируемостта е да се гарантира един жизнен минимум на лицето, то неоправдано е да има различен подход в двата приложими текста. Ако нямаше възможност за обединяване на изпълнението по отношение на публични и частни вземания, разликите по отношение на несеквестрируемостта биха се оправдали от гледна точка на различния правен статут на вискателя по гражданското право и на публичния вискател. В този смисъл по-ниският доход определен като

несеквестрируем по ДОПК, би се оправдал с наличието на публичен интерес и необходимостта от защита на фиска. При наличие на реални предпоставки принудителното изпълнение на публичните вземания да бъде осъществявано от съдебен изпълнител, то струва ни се неоправдано несеквестрируемите имуществени права по ДОПК да се разграничават от тези по ГПК, още повече че различията не се отнасят само до вземанията. Различен е подходът и при определяне на несеквестрируемост по отношение на жилищната площ на единственото жилище на длъжника. Според нормите на ДОПК, нееквестрируемо е единственото жилище на длъжника; ако жилищната площ е повече от 30 кв. м. за длъжника и за всеки от членовете на семейството му поотделно. В същото време чл. 444, ал. 1, т. 7 от ГПК, също предвижда несеквестрируемост на жилището на длъжника, ако той и никой от членовете на семейството му, с които живее заедно, нямат друго жилище, независимо от това, дали длъжникът живее в него, като относно жилищните нужди, препраща към Наредба за жилищните нужди на длъжника и членовете на неговото семейство²⁷. Видно от чл. 2 на посочената наредба, определените жилищни нужди, които се явяват несеквестрируеми по смисъла на ГПК, са в размери разминаващи се от тези по ДОПК, и като такива са по неблагоприятни за длъжника. В случая по-голямата жилищна площ, определена като несеквестрируема относно единственото жилище на длъжника по ДОПК не би могла да ползва тезата за защита на публичния интерес. Различният подход, който възприемат двата кодекса, на пръв поглед не предполага наличието на съществен проблем, но все пак струва ни се оправдано законодателят да предприеме необходимите действия по уеднаквяване на несеквестрируемите имуществени права в двата

²⁶ Вж. чл. 446 от ГПК (1) Ако изпълнението е насочено върху трудовото възнаграждение или върху друго каквото и да е възнаграждение за труд, както и върху пенсия, чийто размер е над минималната работна заплата, може да се удържа само: 1. ако осъденото лице получава до 300 лв. месечно – една четвърт част, ако е без деца, и една пета, ако е с деца, които то издържа; 2. ако осъденото лице получава от 300 до 600 лв. месечно – една трета част, ако е без деца, и една четвърт, ако е с деца, които то издържа; 3. ако осъденото лице получава от 600 до 1200 лв. месечно – една втора част, ако е без деца, и една трета, ако е с деца, които то издържа; 4. ако осъденото лице получава над 1200 лв. месечно – горницата над 600 лв., ако е без деца, и горницата над 800 лв., ако е с деца, които то издържа.

²⁷ Чл. 2. от Наредба за жилищните нужди на длъжника и членовете на неговото семейство (1) Определят се следните норми за жилищни нужди на длъжника и членовете на неговото семейство: 1. на едночленно семейство – 25 кв. м жилищна площ; 2. на двучленно семейство – 40 кв. м жилищна площ; 3. на тричленно семейство – 55 кв. м жилищна площ; 4. на четиричленно семейство – 70 кв. м жилищна площ; 5. на семейство с 5 и повече членове – по 15 кв. м жилищна площ в повече за следващите членове.

кодекса. Още повече че наблюдаваните различия в единия случай са в полза на публичния интерес, а в другия – в полза на частния кредитор. Разбира се, това е лично мнение на автора, което може и да не бъде споделено.

В заключение може да кажем, че изпълнителният процес е предназначен да даде защита и да наложи санкция по повод липса на доброволно изпълнение, като достави дължимото на правоимащия чрез принуда, упражнена спрямо длъжника по предписания от закона ред. В тази връзка макар, цялото имущество на длъжника да служи

за принудителното удовлетворяване на вземането на държавата, то законодателят е въвел принцип за несеквестрируемост по отношение на определени негови имуществени права. Проблемите, които са разисквани в настоящата статия, съставляват част от спорните моменти по отношение на имуществото на длъжника като обект на принудително изпълнение. Целта на автора е да се постави въпросът за имуществото на длъжника като обект на принудително изпълнение, във връзка с практическото приложение на закона.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА:

Славчев, З. Данъчно-осигурително процесуално право. С., 2009. // **Slavchev, Z.** Danachno-osiguritelno protsesualno pravo. S., 2009.

Сталев, Ж. Българско гражданско процесуално право. С., 1994. // **Stalev, Zh.** Balgarsko grazhdansko protsesualno pravo. S., 1994.

Кучев, С. Данъчно изпълнително право. С., 2000. // **Kuchev, S.** Danachno izpalnitelno pravo. S., 2000.

Сталев, Ж. Българско гражданско процесуално право. 9-то преработено и допълнено издание от **Мингова А., О. Стамболиев, В. Попова, Р. Иванова.** С.: Сиела, 2012. // **Stalev, Zh.** Balgarsko grazhdansko protsesualno pravo. 9-to preraboteno i dopalнено izdanie ot **Mingova A., O. Stamboliev, V. Popova, R. Ivanova.** S.: Siela, 2012.

Славчев, З. Частно съдебно изпълнение на публични вземания. С., 2010. // **Slavchev, Z.** Chastno sadebno izpalnenie na publichni vzemaniya. S., 2010.

Минкова, Г. Данъчно право, книга втора. С., 1997. // **Минкова, Г.** Danachno pravo, kniga vтора. S., 1997.